

717

SETEMBRE 2019 • 5,90€

SERRA

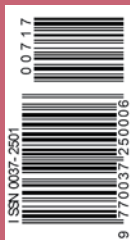
D'OR

LES CIUTATS JARDÍ A CATALUNYA O
L'URBANISME NOUCENTISTA
Arnau Vergés, Vinyet Panyella,
Jordi Falgàs i Txema Romero
Marta Pessarrodona,
la poesia com una conversa
Marta Nadal

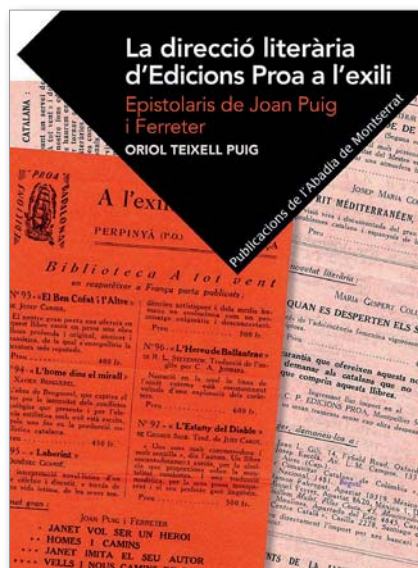
In memoriam Narcís Monturiol
Santiago Riera i Tuèbols
Adoctrinament
Ramon Pinyol i Torrents
Robert Frank. Fotografia
i veritat
Jordi Solà Coll

Melcior Comes, el vici
virtuós de narrar
Pere Antoni Pons
El pallaso carablanca
Jordi Jané
«Joc de Trons»
Seguiu lluitant, reines!
Margot Mur

El darrer combat de Joan Puig i Ferrer

per Francesc Foguet i Boreu

Oriol Teixell Puig
La direcció literària d'Edicions Proa a l'exili. Epistolaris de Joan Puig i Ferrer
Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2019.

Els epistolaris de l'exili republicà són peces imprescindibles per a reconstruir la història de les lletres catalanes després de l'ensulsiada de 1939. Cada nova publicació, que els salva de la pèrdua i de l'oblit, contribueix a il·luminar l'aventura col·lectiva de l'exiliada, les relacions entre els nuclis d'escriptors de l'interior i de l'exterior i les peripècies, inquietuds i anhels dels qui eren lluny de la pàtria. Els exiliats emissors de les cartes aspiraven a preservar l'esperança o a conjurar la nostàl-

gia. Inconscientment o no tant, escrivien la història d'una literatura, una cultura i una llengua que no es resignaven a deixar-se vèncer ni a desaparèixer del mapa.

La direcció literària d'Edicions Proa a l'exili. Epistolaris de Joan Puig i Ferrer, d'Oriol Teixell Puig, aplega la correspondència que l'autor de *Camins de França* intercanvià amb Josep Carner, Domènec Guansé i Xavier Benguerel entre 1948 i 1954. Encara que algunes cartes eren ja conegudes, l'edició dels tres jocs amb les missives que s'han conservat ofereix una informació molt valuosa de tots quatre escriptors en particular i de la cultura de l'èxode literari català en general. Com Teixell explica molt bé en l'estudi introductor, el fil conductor de les lletres antologades és la gènesi i represa d'Edicions Proa a l'exili, el 1948, pel tàndem Josep Queralt (editor) i Joan Puig i Ferrer (director literari). Era el darrer combat de la vida del selvatà, abans de morir a París el 1956.

A Carner, Guansé i Benguerel, Puig els sol·licità originals per reprendre, a Perpinyà i París, la nova etapa de Proa. Com s'havia fet a Barcelona (1928-1939), el projecte editorial ambicionava publicar les millors novel·les en català, tant dels escriptors de l'interior o de l'exili com d'estrangers, en traduccions directes de l'original. L'objectiu era dotar de continuïtat la història de Proa i fins i tot superar-la, tot acollint les obres de vàlua artística im-

publicables a Catalunya, sotmesa al jou d'una dictadura inclement. Malgrat que Puig insistís que l'empresa estava mancada de personalismes, el fet és que Proa havia de fer viable l'edició del cicle novel·lístic *El pelegrí apassionat*, en què estava immers l'escriptor.

Amb la seva fina ironia, Carner al·ludeix al caràcter bel·licós de Puig i li insinua l'escaiença d'adoptar una estratègia menys dramàtica i més conciliadora. Molt afligit pel cruent plet amb Ferran Canyameres, que li havia dedicat el llibre *El gran sapastre*, Puig deplora a tort i a dret les campanyes de descrèdit contra ell endegades pels seus compatriotes. Quan Proa comença a navegar, lamenta que rebí tan poca ajuda dels catalans, a qui acusa de viure aliens als afers de l'esperit, la cultura i l'art. Amb penes i treballs, finalment, la publicació de la peça teatral *El Ben Cofat i l'Altre* (1951) de Carner recupera el fil de l'emblemàtica «Biblioteca A Tot Vent», la col·lecció taronja. Exultant, Puig escriu a l'admirat mestre: «Proa està en marxa. Amb vós per senyera tenim fe» (2 d'agost de 1951).

L'epistolari entre Puig i Guansé pren l'aire d'un diàleg franc entre companys de ploma que es retroben després d'anys de solitud i de silenci. Davant les queixes de Puig per les «calúmnies» i «difamacions» escampades per Canyameres, Guansé li comenta amb severa ironia el perill de convertir-se en «una mena de Comte Arnau», susceptible

de ser «perdonat o condemnat», injustament o no (4 de novembre de 1949). Tanmateix, Guansé renuncia a absoldre o condonar les faltes d'altri i apel·la a la consciència de cadascú. Ben disposat a col·laborar en la nova etapa de Proa, no s'està d'advertir Puig de les dificultats d'una aventura editorial de tanta envergadura, sobretot si es confiava massa en el públic lector de l'exili. La clau de volta era —Guansé conflüïa en això amb Carner— introduir d'amagat els llibres i guanyar lectors a l'interior.

Refet el contacte, les missives fluviials bescanviades se centren sobretot en Proa, que Puig presenta com una empresa amb esperit modern i cosmopolita al servei de Catalunya, i també en la «llegenda negra» al voltant de la seva persona, que relata obsididament a Guansé. Amb bon criteri, Guansé —com Carner— li suggereix que deixi d'atjar l'«afer Puig-Canyameres» i, respecte a Proa, es mostra disposat a «fer-li la mar planera». Arran de les suspicà-

cies guansenianes, Puig reincideix a justificar la inclusió de la seva *opus magna* a Proa i a plànyer la indiferència lectora dels catalans que feien flaquejar l'empresa. La dificultat d'aconseguir originals d'escriptors de l'interior —pel caràcter clandestí de l'editorial— agreujava encara més la situació. Tots dos corresponals s'expansionen també en substancioses disquisicions literàries —i crítiques— d'obres i de poètiques.

En comparació amb la reverència admirativa envers Carner i la confiança expansiva amb Guansé, el vincle epistolar amb Benguerel és més distant i intermitent en el temps. El guant de les confidències personals que Puig llança en la primera carta (20 de novembre de 1949) no és recollit per Benguerel, que d'una manera explícita cenyeix l'intercanvi als afers professionals. Completa l'edició un aplec de cartes entre Puig i altres escriptors (Mercè Rodoreda, Cèsar August Jordana, Pere Calders, Carles Riba, Manuel de Pedrolo, entre d'altres) a qui sol-

licità endebades originals per a la col·lecció taronja.

Curosament estudiats i anotats per Teixell, els epistolaris reflecteixen la personalitat obsessiva, egocèntrica i polèmica d'un Puig a la defensiva —incisiu i irònic en els passatges més assossegats— que treballa per publicar en vida la gran obra redemptora —novel·la de novel·les proustiana— *El pelegrí apassionat*. En moltes missives, més enllà de la guerra a ultrança amb Canyameres, hi afloren els neguits d'un escriptor «poderós» —l'adjectiu és de Carner— que escriu cada ratlla amb sang, com si li anés la vida. Talment la resta de l'obra escrita a l'exili, les seves cartes es planyen directament o indirecta del daltabaix moral que li han provocat les diatribes entorn de la seva figura: una ferida oberta i profunda que, en el darrer combat, adoleix l'ànima inquieta d'un home vital i apassionat. El llarg exili l'enriquí espiritualment, però la gran obra que confiava que el seu poble admiraria ha restat en els llimbs.

LECTURA I DISCAPACITAT QUÈ, QUI I COM

SUSANA PEIX
MERITXELL ALMIRALL

En aquest llibre trobareu un manual per entendre què és la discapacitat, quines són les necessitats lectores dels infants amb discapacitat i com podem normalitzar-la a través d'una panoràmica del sector editorial i dels recursos que existeixen.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat Tel. 93 245 03 03 · comanda@pamsa.cat · www.pamsa.cat